

דרנסי

(Drancy). מחנה איסוף (Sammellager) ומעצר של יהודי צרפת, שממנו נשלחו למחנות עבודה והשמדה. המחנה הוקם באוגוסט 1941 בעיר הקטנה דרנסי בצרפת, בפרבר הצפוני-המזרחי הגדול של פריס. המחנה הוקם כמבנה ארוך, עשוי בטון מזויין, בעל ארבע קומות, שלפני המלחמה היה קסרקטין הז'נדרמריה של איזור פריס. אורך המחנה היה כ- 200 מ' ורוחבו כ- 40 מ'. בארבע פינות המחנה הוצבו מצפים שגובהם שלושה מ'. יומם ולילה שמרו על העצורים ז'נדרמים צרפתיים, חמושים במכונות ירייה. בין שתי גדרות תיל עברה הדרך החיצונית. למחנה נוספו ארבעה מחנות-משנה, שהיו חלק ממטה מבצע רוזנברג ואליהם הביאו חפצי אמנות, רהיטים בעלי ערך, כלי בית, ספרים וכו', שהוחרמו מדירות היהודים שנעצרו, שנאסרו ושגורשו. תפוסת מחנה דרנסי היתה 4,500 עצירים בעת ובעונה אחת. בין 21 באוגוסט 1941 ל- 17 באוגוסט 1944, הוא יום השחרור, עברו במחנה כ- 70,000 עצירים. המשטר במחנה, ארגונו ומבנהו, היו במתכונת מחנות הריכוז הנאציים.

תולדות המחנה מתחלקות לתקופת הניהול בידי הצרפתים (21 באוגוסט 1941 – 1 ביולי 1943), ולתקופת הניהול בידי הגרמנים (2 ביולי 1943 – 17 באוגוסט 1944). בתקופת הצרפתים ניהלו את המחנה שלושה מפקדים, בזה אחר זה: סאוואר, לוראן וגילבר, שהיו בעלי עמדה במשטרה הצרפתית, ואולם, המחנה היה נתון תמיד להשגחתם של מפקדי שירות ה- IV B 4, מחלקתו של אדולף איכמן, של הסיפ"ו (משטרת הביטחון) והס"ד בצרפת. ב- 2 ביולי 1943 נטל אלואיס ברונר לידי את הפיקוד על המחנה, והרחיק ממנו את כול בעלי התפקידים הצרפתיים, שמונו מטעם שלטונות וישי. ברונר ניהל את המחנה בעזרתם של ארבעה קציני ס"ס. תקופה זו מאופיינת בהרעה משמעותית בתנאי האסירים ובמאמץ גובר לגרש יהודים רבים יותר לאושוויץ.

בפיקודו של ברונר ניתנו לעצירים תפקידים שעד אז מילאו שוטרים צרפתים. מאז מילאו חברי שירות הסדר הפנימי (Membre Du Service D'Ordre) תפקיד נכבד בחיי המחנה. מ- 25 באוגוסט 1942, כאשר הוחלפו הז'נדרמים הצרפתים באסירים עצמם, ניהלו האסירים את השירות ההוא.

ב- 22 ביוני 1942 יצאה מדרנסי שיירה ראשונה, ובה אלף יהודים, לאושוויץ-בירקנאו. השיירה ההיא היתה השלישית שיצאה מצרפת במסגרת 'הפתרון הסופי'. השיירה האחרונה במסגרת ההיא יצאה מדר ב- 31 ביולי 1944. בסך-הכול יצאו מדרנסי 64 משלוחים, ובהם 64,759 יהודים, מהם 61 משלוחים ובהם כ- 61,000 בני-אדם למחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו ושלושה משלוחים ובהם 3,753 בני-אדם למחנה ההשמדה סוביבור. מתוך 65,000

היהודים שנשלחו מדרנסי למוות היו יותר מ- 20,000 יהודים צרפתים (ילידי צרפת), כ- 15,000 יהודים פולנים, וכ- 6,000 יהודים גרמנים.

הסולידריות והעזרה ההדדית, שהיו כללי התנהגות במחנה, היו למעשה צורת ההתנגדות הראשונה של העצורים. הבריחה הראשונה מן המחנה אירעה עשרה ימים אחרי הקמתו. ב- 21 באוגוסט 1941 עד 17 באוגוסט 1943 היו 41 בריחות שהוכתרו בהצלחה, מבלי למנות את נסיונות הבריחה שנכשלו. בספטמבר 1943 הגו העצורים את הרעיון לכרות מנהרת מילוט לכול העצירים כולם. המנהרה עברה בעומק של 1.4 מ' מתחת לפני הקרקע. מוצאה היה במחילת משרדו של מפקד מחנה המעצר, היא עברה מתחת לגדרות התיל והיתה אמורה להסתיים מחוץ למחנה, בתוך מיקלט תת-קרקעי נגד מטוסים. תנועת המחתרת של איזור דרנסי הובאה בסוד העניין. שלושה צוותים ובהם 70 עצירים כרו את המנהרה יומם ולילה, מ- 15 בספטמבר 1943. ב- 8 בנובמבר 1943 לא נותרו להשלמת המנהרה אלא 30 מטרים בלבד, כלומר, יום עבודה אחד. באותו יום גילו הגרמנים את המנהרה. כעונש שולחו למוות עצורים רבים, ביניהם מפקד המחתרת במחנה, רובר בלום.

בתחילת אוגוסט 1944 הגיעו צבאות בעלות-הברית לפריס. בליל 15/16 באוגוסט שרפו הגרמנים בחיפזון את כול המסמכים במחנה, ולמחרת עזבו את המקום והשאירו בדרנסי 1,542 עצורים. ב- 17 באוגוסט נטל הקונסול הכללי של שוודיה, ראול נורדלינג, את הפיקוד על המחנה וביקש מן הצלב-האדום הצרפתי לטפל בעצורים שנותרו בו. המחנה שוחרר.

עד 15 בנובמבר 1942 היתה התזונה במחנה דלה מאוד מחמת הקצבת מזון בלתי מספקת. עד אז שרר תמיד מחסור באוכל. מנת מזון יומית לנפש היתה בת כ- 600-800 קלוריות. נרשמו 800 מקרים של בצקת ושל כחישות. אחרי אותו מועד הוטב המצב בעזרתם של הארגונים היהודיים ושל הצלב-האדום בצרפת, וכן בגלל חבילות המזון ששלחו משפחות העצורים. ואולם, לאחר בואו של ברונר, שוב החלה הרעה בתנאי האסירים בתחום זה.

למרות קשיי המחנה התנהלו בו חיי תרבות ודת. מאות השתתפו בתפילות ובטקסים הדתיים, וחגגו את ראש-השנה ואת יום-הכיפורים בבית-הכנסת שהוקם בספטמבר 1941. עצורים רבים השתתפו בתפילות השבת. ב- 20 ביוני 1942 נאסרו כול טקסי הפולחן היהודי בפקודת הגרמנים. ואולם, בסתיו 1943 עדיין נחוגו החגים היהודיים הגדולים על-פי שתי המסורות, האשכנזית והספרדית. פעילות התרבות היתה עניפה. נערכו קונצרטים וערבי ספרות, והעצורים הוסיפו לקרוא ספרים רבים שהוברחו אל תוך המחנה. הוקם בית-ספר לילדים, וגם אחרי חיסולו הרשמי בינואר 1943 הוא הוסיף להתקיים בקבוצות קטנות בתוך חדרי המחנה.

ילדים, נשים וגברים היו עצורים בדרנסי ונשלחו ממנו הלאה. ביניהם היו אנשים ידועי שם: המשורר הצרפתי הנודע מאקס ז'אקוב מת במחנה ב- 1944; פייר מאס, סנטור וחבר בממשלתו של ז'ורז' קלמאנסו; רנה בלום (אחיו של ליאון בלום); הסופר טריסטאן ברנאר;

מרסל דאסו (בונה המטוסים הנודע); סימון ז'אקוב; סימון ויל; יצחק קצנלסון; ינק הנדלסמאן (סנופק) ויוסף דורנבוס המכונה ז'אק וארשבסקי. שני האחרונים היו מארגניה של מרידת הזונדרקומנדו באושוויץ-בירקנאו, שהתחוללה ב- 7 באוקטובר 1944.